

maxim gorkij DETSTVO

EUROPA

**MAXIM
GORKIJ
DETSTVO**

EUROPA

МАКСИМ

Горький

Детство

Maxim Gorkij: Detstvo

Preklad © Ján Ferenčík 1986, 2014

Doslov © Valerij Kupka 2014

Návrh prebalu a grafická úprava © Martin Vrabec 2014

Sadzba © Milan Beladič (www.beeandhoney.sk) 2014

Ako tridsiaty piaty zväzok edície Premena

vydalo © Vydavateľstvo Európa, s.r.o. 2014

www.vydavatelstvo-europa.sk

ISBN 978-80-89666-06-5

М.Торбаи

edícia
PREMENA
zväzok 35

Venujem svojmu synovi

1

V tmavej tesnej izbe na dlážke pod oblokom leží môj otec oblečený v bielom, nezvyčajne dlhý; prsty na bosých nohách má čudne rozčapené, prsty láskavých rúk, pokorne zložených na prsiach, sú tiež skrivené; čierne krúžky medených mincí mu úplne zakrývajú veselé oči, dobrácka tvár je tmavá a vzbudzuje vo mne strach škaredo vycerenými zubmi.

Matka polonahá, v červenej sukni kľačí na zemi a čiernym hrebeňom, ktorým som rád rozpiľoval dyňové kôrky, začesáva otcovi dlhé mäkké vlasy z čela na zátylok; jednotaj čosi vraví nízkym, chriplavým hlasom, sivé opuchnuté oči akoby sa jej roztápali a vytekali vo veľkých kvapkách slz.

Mňa drží za ruku stará mať – plná a statočná žena s veľkou hlavou, velikánskymi očami a smiešnym kyprým nosom; je celá čierna, mäkká a náramne zaujímavá; tiež plače, akosi nezvyčajne a pekne sekundujúc matke, celá sa chveje a postrkuje ma k otcovi; vzpieram sa, schovávam sa za ňu; bojím sa a je mi úzko.

Ešte nikdy som nevidel dospelých plakať a nerozumel som slovám, čo mi znova a znova opakovala stará mať:

„Rozlúč sa s tatkom, už nikdy ho neuvidíš, umrel, neboráčik, primladý, privčas...“

Prekonal som ťažkú chorobu – práve som sa postavil na nohy; v chorobe – dobre sa na to pamätám – ma opatroval otec, zabával sa so mnou, potom zrazu zmizol a namiesto neho sa zjavila stará mať, čudná osoba.

„Odkiaľ si prišla?“ spýtal som sa jej.

Odvetila mi:

„Neprišla som, ale doviezla som sa zhora, z Nižného. Po vode sa nechodí, ty loptoš!“

Bolo mi to smiešne a nepochopiteľné: hore v dome žili bradatí Peržania a dolu v pivnici starý žltý Kalmyk predával barančie kožky. Dolu schodmi sa dalo zošuchnúť po zábradlí, alebo ak si spadol, skobrtúľať sa dolu hlavou – to som

veľmi dobre vedel. Ale aká voda? Všetko je to voľajaké nepravdivé a zábavne popletené.

„A prečo som loptoš?“

„Preto, lebo veľa kričíš,“ povedala tiež so smiechom.

Rozprávala láskavo, veselo, dobre ju bolo počúvať. Od prvého dňa som sa s ňou spriatelil a teraz sa mi veľmi žiada, aby so mnou čím skôr odišla z tejto izby.

Matka vo mne vyvoláva tiesnivý dojem; jej slzy, jej kvílenie vzbudili vo mne nové, znepokojujúce pocity. Prvý raz ju vidím takúto – vždy bývala prísna, málovravná; je čistá, hladká a mocná ako ťažný kôň; telo má ako húžva a hrozne silné ruky. Ale teraz je celá akási nepríjemne pripuchnutá a rozgajdaná, všetko je na nej rozmykané; vlasy, vždy starostlivo upravené, čo jej ležali na hlave ako veľká svetlá čiapka, sa jej rozsypajú po nahom pleci, padajú jej do tváre a polovica z nich, zapletená do vrkoča, sa hompáľa nad otcovou spiacou tvárou, obťiera sa o ňu. Už dávno stojím v izbe, ale ani raz na mňa nepozrela – češe otca a jednostaj rumádzga, preglgajúc slzy.

Dverami nazízajú čierni sedliaci a strážnik. Srdito kričí:

„Rýchlo ho odneste!“

Oblok je zastretý tmavou šatkou – vzdúva sa ako vetrilo. Raz ma otec viezol na člne s vetrilom. Zrazu zahrnelo. Otec sa zasmial, mocne ma stisol kolenami a skríkol:

„To nič, neboj sa, Luk!“

Zrazu sa matka s námahou vymrštila zo zeme, no hneď klesla nazad, prevrátila sa na chrbát a vlasy sa jej rozsypali po dlážke; slepá, biela tvár jej obelasela, vycerila zuby ako otec a povedala strašným hlasom:

„Zatvorte dvere... Alexeja... odvedte!“

Stará mať ma odsotila, priskočila k dverám a zakričala:

„Ľudia dobrí, nebojte sa, nedotýkajte sa jej, pre zmlovanie božie, odídte! To nie je cholera, ale pôrod, zľutujte sa, ľudkovia milí!“

Schoval som sa do tmavého kúta za truhlicu a odtiaľ som pozoroval, ako sa matka s jojkaním a škripaním zubov zvíja na dlážke, stará mať sa plazí okolo nej a dovráva jej láskavo, radostne:

„V mene otca i syna! Vydrž, Variuša...! Svätá božia rodička, oroduj za nás...“

Bolo mi strašne; zmietali sa na dlážke vedľa otca, narážali doňho, stenali a kričali, ale on zostal nehybný a vyzeral, akoby sa smial. To zmietanie na dlážke trvalo dlho; matka niekoľko ráz vstala a znova sa zvalila; stará mať sa kobrtúľala po izbe ako veľká čierna mäkká guľa; potom zrazu vo tme zavrieskalo decko.

„Chvála pánu bohu!“ povedala stará mať. „Chlapec!“

A zapálila sviečku.

Akiste som v tom kúte zaspal, lebo na nič viac sa nepamätám.

Do pamäti sa mi vryl aj druhý obraz – daždivý deň, pustý kút cintorína; stojím na klzkom kopčeku lepkavej zeme a pozerám do jamy, kam spustili truhlu s otcom; na dne jamy je veľa vody a v nej žaby – dve sa už vyštverali na žltý vrchnák truhly.

Pri hrobe stojím ja, stará mať, mokrý strážnik a dvaja nasrdení sediaci s lopatami. Všetkých nás kropí teplý dážď, drobný ako perličky.

„Zahádzať,“ povedal strážnik a pobral sa preč.

Stará mať si zakryla tvár rožkom šatky a rozplakala sa. Sediaci sa zohli a náhlivo začali hádzať zem do hrobu; začliapkala voda; žaby zoskočili z truhly a vrhali sa na steny jamy, ale hrudy zeme ich zrážali na dno.

„Hybaj, Loňa,“ povedala stará mať a chytila ma za plece; vyšmykol som sa jej z ruky, nechcelo sa mi odísť.

„Panebože, aký si ty,“ post'ažovala sa stará mať – ktovie či na mňa, či na Boha – a dlho stála mlčky, so zvesenou hlavou; hrob už bol zarovnaný a ona ešte vždy stála.

Sediaci hlasno plieskali lopatami po zemi; priletel vieťtor a odohnal, odniesol dážď. Stará mať ma chytila za ruku a viedla k vzdialenému kostolu pomedzi množstvo tmavých krížov.

„Prečo si nepoplačeš?“ spýtala sa ma, keď sme vyšli za ohradu. „Mal by si si poplakať!“

„Nechce sa mi,“ povedal som.

„Keď sa ti nechce, tak neplač,“ prehovorila potichučky.

Všetko to bolo veľmi čudné: plakával som zriedka, ak sa mi stala krivda, nie od bolesti; otec sa mojim slzám vždy vysmieval a matka ma okrikovala:

„Nerumádzgaj!“

Potom sme sa viezli na fiakri širokou, veľmi blatistou ulicou pomedzi tmavočervené domy; opýtal som sa starej mamy:

„A žaby už nevylezú?“

„Nie, nevylezú,“ odvetila. „Nech ich Boh opatruje!“

Ani otec, ani matka nevyslovovali tak často a dôverne meno Božie.

O niekoľko dní sme všetci traja – stará mať, matka a ja – cestovali parníkom v maličkkej kajute; môj novorodený brat Maxim umrel a ležal v kúte na stole zavinutý v bielom, povitý červeným povojníkom.

Usalašený na batôžkoch a truhliciach hľadím do obloka, vypuklého a okrúhleho ako konské oko; za mokrým sklom bez prestania tečie mútna spenená voda. Chvíľami vyšplachne a oblizne sklo. Nevdojak zoskočím na zem.

„Neboj sa,“ povie mi stará mať, ľahko ma zodvihne mäkkými rukami a znova usadí na batohy.

Nad vodou sa vznáša sivá mokrá hmla; kdesi ďaleko sa zjaví tmavá zem a znova zmizne vo vode a hmle. Všetko okolo mňa sa trasie. Iba matka s rukami za hlavou stojí pevne a nehybne opretá o stenu. Tvár má tmavú, oceľovú a slepú, oči pevne zatvorené, vytrvalo mlčí a celá je akási iná, nová, ešte aj šaty, čo má na sebe, sú mi neznáme.

Stará mama ju niekoľko ráz potichu oslovila:

„Varia, nezaješ si aspoň trošku?“

Matka mlčí, ani sa nepohne.

So mnou sa stará mať zhovára pošepky, s matkou hlasnejšie, ale akosi opatrne, bojazlivo a veľmi málo. Mám pocit, akoby sa jej bála. Chápem to a veľmi ma to zblízuje so starou mamou.

„Saratov,“ nečakane hlasno a nahnevane povedala matka. „Kde je matróz?“

Aj slová, ktoré hovorí, sú čudné, cudzie: Saratov, matróz.

Vošiel plecnatý šedivý človek, oblečený v belasom, a doniesol malú truhličku. Stará mať ju vzala, uložila do nej bravoto telo a na vystretých rukách ju niesla k dverám, ale bola pritučná, úzkymi dverami kajuty mohla prejsť len bokom, a tak sa pred nimi smiešne zháčila.

„Och, mama,“ skríkla na ňu matka, vzala jej truhličku a obidve zmizli; ja som zostal v kajute a obzeral som si belasého chlapa.

„Tak ti umrel braček!“ povedal a nachýlil sa ku mne.

„A ty si kto?“

„Matróz.“

„A kto je to – Saratov?“

„Mesto. Pozri do obloka, hen je !“

Za oblokom sa pohybovala zem; bola tmavá, strmá, parilo sa z nej; pripomínala veľký krajec chleba, čerstvo odkrojený z pečňa.

„A kam išla stará mama ?“

„Vnuka pochovať.“

„Zakopú ho do zeme?“

„Pravdaže. Zakopú.“

Porozprával som matrózovi, ako zakopali živé žaby, keď pochovávali otca. Vzal ma na ruky, mocne pritisol k sebe a bozkal.

„Oj, braček, ty ešte ničomu nerozumieš!“ povedal mi.

„Žaby netreba ľutovať, čo tam po nich! Mamku si poľutuj, veľmi ju zlomil žiaľ!“

Nad nami čosi zavýjavo zahúkalo. Už som vedel, že to húka parník, a nezľakol som sa; matróz ma rýchlo postavil na zem a vybehol von, skríknuc:

„Musím utekať!“

Aj mne sa zrazu žiadalo ujst'. Vyšiel som za dvere. Temný, úzky prielaz bol prázdny. Neďaleko dverí sa ligovala mosadz na schodíkoch. Pozrel som nad seba a videl som

Ľudí s batôžkami a uzlíkmi v rukách. Bolo mi jasné, že všetci odchádzajú z lode, teda musím odísť aj ja.

Ale keď som sa s húfom sedliakov ocitol na palube lode pred mostíkom, po ktorom sa vystupovalo na breh, všetci začali vykrikovať:

„Čí je to? Hej, čí si?“

„Neviem.“

Dlho ma socali, mykali, omaciavali. Napokon sa zjavil šedivý matróz, schmatol ma a vysvetľoval:

„To je Astrachánc, z kajuty...“

Behom ma odniesol do kajuty, posadil ma na batohy a odišiel, ale ešte sa mi pohrozil:

„Ja ti dám!“

Hurhaj nad hlavou stíchol, parník sa už nechvel a neplieskal po vode. Oblôčik kajuty zahradila akási mokrá stena; dnu stemnelo, naraz bolo dusno, batohy akoby boli napuchli a všetko bolo nepríjemné. Čo ak ma tu nechajú navždy samého v prázdnej lodi?

Prešiel som k dverám. Nedali sa otvoriť, mosadznou záporou som nemohol pohnúť. Vzal som fľašku s mliekom a z celej sily som po nej udrel. Fľaša sa rozbila, mlieko sa mi vylialo na nohy, natieklo do čižiem.

Roztrpčený neúspechom ľahol som si na batohy, ti chučko som sa rozplakal a uslzený som zaspal.

Keď som sa zobudil, parník znova plieskal a chvel sa, oblok na kajute žiaril ako slnko. Stará mať sedela neďaleko mňa, česala sa a mračila, voľačo si šepkala. Vlasov mala na počudovanie veľa, husto jej pokrývali plecia, hrud', kolená, padali až na zem – čierne s modrým odleskom. Keď si ich jednou rukou nadvihla zo zeme a držala prevesené cez ruku, drevený riedkozubý hrebeň sa horko-ťažko zabáral do ich hustých pradien; pery sa jej krivil, tmavé oči nasrdene blýskali a tvár, stratená v záľahе vlasov, vyzerala maličká a smiešna.

Dnes sa zdala nazlostená, ale keď som sa jej spýtal, prečo má také dlhé vlasy, odvetila mi včerajším teplým, mäkkým hlasom: „Akiste je to trest od Boha, nemôžem ich

rozčesať, potvory! Za mladi som sa tou hrivou chvastala, na starosť ju preklínam! Ale ty spi! Ešte je zavčasu – slniečko len čo vstalo...“

„Už sa mi nechce spať!“

„Tak nespi,“ zaraz pristala, zapletajúc si vrkoč a poškuľujúc na diván, na ktorom horeznačky, natiahnutá ako struna ležala matka. „Ako si včera roztrepal tú fľašu? Hovor potíchu!“

Rozprávala akosi zvláštne, spevavo, jej slová sa mi ľahko usádzali v pamäti a ponášali sa na kvety – boli rovnako láskavé, farbisté a svieže. Keď sa usmievala, zreničky, tmavé ako višne, sa jej rozšírili, vzbĺkli nevýslovne milým svetlom, úsmev jej veselo odhaľoval mocné biele zuby a napriek množstvu vrások na tmavých líkach celá tvár vyzerala mladá a jasná. Len rozčapený nos s vydutými nozdrami a červeným koncom ju špatil. Šnupala tabak z čiernej tabačnice zdobenej striebrom. Celá bola tmavá, ale svietila znútra – cez oči – neuhasiteľným, veselým a teplým svetlom. Bola prikrčená, takmer hrbatá, veľmi tučná, ale pohybovala sa ľahko a obratne ako veľká mačka – aj mäkká bola ako to prítulné zviera.

Dokiaľ som ju nepoznal, akoby som bol spal schovaný v tme, no keď sa zjavila, zobudila ma, vyviedla na svetlo, pospájala všetko okolo mňa do súvislej nite, splietla všetko do farbistej čipky a vo chvíli sa mi stala priateľkou na celý život, osobou najbližšou môjmu srdcu, najpochopteľnejšou a najdrahšou – to jej nezištná láska k svetu ma obohatila, vliala do mňa odolnosť a silu, potrebnú pre ťažký život.

Pred štyridsiatimi rokmi sa parníky plavili pomaly; do Nižného sme cestovali veľmi dlho a dodnes si dobre pamätám tie prvé dni opájania sa krásou.

Ustálilo sa pekné počasie; od rána do večera sa zdržujem so starou matkou na palube, pod jasným nebom, medzi jeseňou pozlátenými, hodvábom vyšitými brehmi Volgy. Hore prúdom sa nenáhľivo vlečie, lenivo a hlasno plieskajúc

lopatkami po sivobelasej vode, bledočervený parník s vlečným člnom na dlhom lane. Vlečníak je sivý a ponáša sa na žížavku. Slnko nad vodou pláva nebadane; z hodiny na hodinu sa všetko naokolo mení, všetko je nové; zelené hory sú ako bohaté faldy na skvostnom rúchu zeme; na brehoch stoja mestá a dediny, zďaleka vyzerajú ako medovníkové; zlaté jesenné lístie pláva po vode.

„Pozri, ako je tu krásne!“ vraví mi podchvíľou stará mať, prechádza z jedného boku lode na druhý a celá žiari, oči má radostne rozšírené.

Často sa zahľadí na breh a celkom na mňa zabudne; stojí pri zábradlí, ruky zložené na hrudi, usmieva sa, mlčí a v očiach má slzy. Pomykám ju za tmavú sukňu s tlačným kvetovaným vzorom.

„Čo je?“ strhne sa. „Vari som zdriemla a voľ'ačo sa mi prisnilo.“

„Prečo plačeš?“

„Od radosti i od starosti, zlato moje,“ vraví mi s úsmevom. „Veď som už stará, mám šesť krížikov na chrbte, na siedmy sa prevalili moje roky, moje letá.“

Šnupne si tabaku a začne mi rozprávať akési čudesné príbehy o dobrých zbojníkoch, o svätých ľuďoch, o vŕskových zveroch a nečistých silách.

Rozprávky mi rozpráva potichu, tajnostne, naklonená k mojej tvári, a pozerá mi do očí rozšírenými zreničkami, akoby mi vlievala do srdca silu, čo ma pozdvihuje. Rozpráva, akoby spievala, čím ďalej, tým lahodnejšie plynú jej slová. Je nevýslovne príjemné počúvať ju. Počúvam a prosím:

„Ešte!“

„No, ešte toto sa raz prihodilo: sedí pod pecou starček-škriatok, zadrel sa mu do nôžky rezanec, kníše sa, fňuká: ‚Oj, myšky, bolí, oj, mýšatá, nevydržím‘“

Stará mať zdvihne nohu, chytí si ju oboma rukami, kníše sa a smiešne mŕšti tvár, akoby ju naozaj bolela noha.

Okolo nás stoja lodníci – bradatí, milí chlapi – počúvajú, smejú sa, chvália ju a tiež prosia:

„No, starká, porozprávaj ešte dačo!“

Potom povedia:

„Pod’te, navečeriare sa s nami!“

Pri večeri ju častujú vodkou, mňa melónmi, dyňou; robia to potajme, lebo na lodi cestuje človek, ktorý zakazuje jesť ovocie, habe ho a zahadzuje do rieky. Oblečený je skoro ako policajt – má mosadzné gombičky – a je večne opitý; ľudia sa pred ním schovávajú.

Matka len zriedka vyjde na palubu a stráni sa nás. Jednostaj mlčí. V spomienkach vidím jej veľké, pekne formované telo, tmavú oceľovú tvár, ťažký veniec pobelavých vlasov zapletený do vrkočov – celú jej mocnú a tvrdú bytosť – ako cez hmlu alebo cez priesračný oblak: vzdialene a neprívetivo z neho hľadia na mňa veľké sivé oči, rovnako veľké, ako má stará mať.

Raz jej povedala prísne:

„Mama, ľudia sa vám smejú!“

„A čo ma po nich!“ bezstarostne odvetila stará mať.
„Nech sa smejú, nech im padne na úžitok!“

Pamätám sa, akú detskú radosť mala stará mať, keď zočila Nižnij. Mykala ma za ruku, postrkávala k palubnému zábradliu a vykrikovala: „Pozri, pozri, aká krása! To je on, baťko Nižnij! Sväté mesto! Pozri na tie kostoly, akoby sa vznášali!“

A prosila matku dobreže nie plačky:

„Variuša, nože pozri! Hybaj, akiste si už zabudla! Poteš sa!“

Matka sa chmúrne usmievala.

Keď parník zastal pred krásnym mestom, prostred rieky husto zatarasenej loďami, zježenej stovkami končistých sťažňov, k boku parníka priplával veľký čln s množstvom ľudí, prichytil sa hákom o spustené schodíky a ľudia z člna jeden po druhom vystupovali na palubu. Na samom predku rýchlo kráčal nevelký chudučký starček v dlhom čiernom obleku, s briadkou ryšavou ako zlato, s vtáčim nosom a zelenými očkami.

„Otecko!“ sýtym hlasom skríkla matka a zvalila sa naňho; on ju chytil za hlavu, rýchlo jej hladil líca maličkými červenými rukami a piskľavo vykrikoval:

„No čo, ty hlupaňa ! Ahá-á! No, no... Ech, aby vás...“

Stará mať objímala a bozkávala akosi všetkých naraz a krútila ako vrtuľa; postrkávala ma k ľuďom a rýchlo mlela:

„No, hybaj! Toto je ujec Michajlo, toto Jakov... Tetka Natália, toto sú bratanci, obaja Sašovia, sesternica Katerina – všetko naše plemeno, vidíš, koľko nás je!“

Starý otec jej povedal:

„Tak čo, mať, si zdravá?“

Bozkali sa vo tri razy.

Starý otec ma vyvliekol spomedzi zhrčených ľudí, chytil mi hlavu do dlaní a spýtal sa:

„Ty si čí?“

„Astrachánsky, z kajuty...“

„Čo to vraví?“ vyzvedal sa starý otec matky a nevyčkájuúc odpoveď, odstrčil ma od seba. „Škrane má otcove... Zlezte do člna!“

Preplavili sme sa na breh a v húfe vykročili hore cestou, vydláždenou veľkými dlaždicami, pomedzi vysoké stráne, porastené zoschnutou, povalenou trávou.

Starý otec s matkou kráčali na samom predku. Sihal jej iba pod pazuchu, kráčal drobným, rýchlym krokom a ona, hľadiac naňho zhora nadol, akoby plávala v povetrí. Za nimi šli mlčky ujcovia: počerný Michail s hladkými vlasmi, vyschnutý ako starý otec; pobelavý a kučeravý Jakov, potom akési tučné, pestro oblečené ženy a zo šestoro detí, všetky staršie ako ja a všetky tiché. Ja som šiel so starou matkou a s maličkou tetou Natáliou. Bola bledá, mala belasé oči a obrovské brucho, často zastávala a zadychčane šepkala:

„Joj, nevládzem!“

„Načo ťa sem dotrepali?“ frflala stará mať. „Hlúpe plemä!“

Ani dospelí, ani deti sa mi nepáčili, cítil som sa medzi nimi cudzí, ešte aj stará mať akosi zmatnela a stala sa mi vzdialenejšou.

Ale nadovšetko sa mi nepáčil starý otec; od prvej chvíle som v ňom zacítil nepriateľa, skrsla vo mne zvláštna precitlivenosť k nemu, bojzlivá zvedavosť.

Vystúpili sme navrch svahu. Na jeho najvyššom bode, opretý o pravú stráň, stál na kraji ulice územčistý prízemný dom špinavoružovej farby s nacapenou nízkou strechou a s vypučenými oblokmi. Z ulice sa mi zdal veľký, ale dnu, v malých tmavých izbách, bolo tesno; všade, ako na lodi pred prístavom, sa tmolili srdití ľudia, decká šantili ako krdeľ bezočivých vrabcov a všade sa vznášal ostrý, neznámy pach.

Ocitol som sa na dvore. Aj dvor bol nepríjemný: celý obešaný obrovskými mokrými kusmi látok, zaprotaný kaďami s hustou tekutinou rozličných farieb. V nej sa tiež máčali kusy látok. V kúte, v nízkej, napoly rozpadnutej prístavbe blčalo drevo v peci, čosi vrelo, bublalo a človek, ktorého nebolo vidieť, hlasno vyslovoval čudné slová:

„Santalín – fuksín – skalica...“

2

Začal sa strašne rýchlo plynúci, nabitý, pestrý, nevýslovne čudný život. Spomínam si naň ako na drsnú rozprávku, pekne podanú dobráckym, ale trýznivo pravdovravným géniom. Teraz, keď si oživujem minulosť, sám chvíľami nemôžem uveriť, že všetko bolo naozaj také, ako bolo, a veľa vecí by som rád poprel, vyvrátil – primnoho krutosti bolo v temnom živote „hlúpeho plemena“. Ale pravda je viac ako súčiť, a navyše, nerozprávam o sebe, ale o tom tesnom, dusnom kruhu obludných dojmov, v ktorom žil – a dodnes žije – prostý ruský človek.

Starootcovský dom naplňala páľčivá atmosféra vzájomnej nenávisťi všetkých voči všetkým; otravovala dospelých, ba aj deti sa na nej živo zúčastňovali. Neskôr som sa od starej mamy dozvedel, že moja matka pricestovala práve vtedy, keď jej bratia nástojili, aby im otec rozdelil majetok. Nečakaný matkin návrat ešte väčšmi vyostřil a vystupňoval ich túžbu podeliť sa. Báli sa, že moja matka bude žiadať veno, ktoré jej starý otec určil, ale nedal, lebo sa vydala svojvoľne,

proti jeho vôli. Podľa ujcov sa toto veno malo rozdeliť medzi nich. Okrem toho sa dávno a zaťato škriepili o to, kto si má otvoriť dielňu v meste a kto za Okou, v osade Kunavino.

Už zakrátko po našom príchode vypukla v kuchyni pri obede zvada: ujcovia zrazu vyskočili zo stoličiek a nadrapujúc sa ponad stôl, revali a vrieskali na starého otca, žalostne vycierali zuby a dorážali doňho ako psi, načo starý otec tresol lyžicou o stôl, celý očervenel a prenikavo – ako kohút – skríkol:

„Pošlem vás po žobraní!“

Stará mama s bolestne skrivenou tvárou poznamenala:

„Otec, daj im všetko, daj – aspoň budeš mať pokoj!“

„Čuš, nenadržiavaj im!“ zrúkol starý otec a zablýskal očami – prekvapilo ma, že taký maličký človek môže tak ohlušujúco kričať.

Matka vstala spoza stola, nenáhľivo prešla k obloku a obrátila sa ku všetkým chrbtom.

Zrazu ujec Michail z celej sily udrel brata po tvári; ten zvrieskol, chytil sa s ním za pasy a obaja chripiac, stenajúc a kľajúc, vŕľali sa po zemi.

Deti sa rozplakali; ťarchavá tetka Natália sa zúfalo rozkričala; moja matka ju vzala na ruky a kamsi odvliekla; veselá, rapavá pestúnka Jevgenija vyháňala deti z kuchyne; padali stoličky; mladý širokoplecí tovariš Cigánik si sadol rozkročmo ujcovi Michailovi na chrbát a majster Grigorij Ivanovič, plešivý, bradatý človek s tmavými okuliarmi, mu pokojne sputnával ruky uterákom.

Ujec naťahoval krk a šúchal riedkou čiernou bradou po dlážke, pričom strašne chrčal, starý otec pobiehal okolo stola a žalostne vykrikoval:

„A vraj bratia! Vlastná krv! Ech, aby vás...“

Ja som ešte na začiatku zvady od ľaku vyskočil na pec a odtiaľ som nesmierne vyjavený pozeral, ako stará mať vodou z medeného umývadla umýva ujcovi Jakovovi skrvačenú tvár; ujec plakal a dupkal a ona vážnym, smutným hlasom vravela:

„Lotri, divé plemä, spamätajte sa!“

Starý otec si pot'ahoval na plece dotrhanú košeľu a kričal na starú mať:

„Vidiš, striga, akých zverov si porodila?“

Keď ujec Jakov odišiel, stará mať sa učupila do kúta a srdcervúco horekovala:

„Svätá božia rodička, vráť rozum mojim deťom!“

Starý otec sa k nej obrátil bokom a pozerajúc na stôl, na ktorom bolo všetko poprevrhnané a povylievané, ticho prehovoril:

„Mať, daj na nich pozor, aby nebudaj neskántrili Varvaru...“

„Preboha, čuš! Zobleč si košeľu, zašijem ti ju...“

Chytila mu hlavu do dlaní a bozkala ho na čelo; on – oproti nej maličký – oprel si tvár o jej plece:

„Mať, ako vidím, majetok treba podeliť...“

„Treba, otec, treba!“

Zhovárali sa dlho; najprv prívetivo, ale neskôr začal starý otec šúchať nohou o dlážku ako kohút pred bitkou, hrozil starej materi prstom a hlasno šeptal:

„Poznám ťa ja, ich máš radšej! Ale tvoj Miška je farizej a Jaška – voľ'nomyšlienkar! Prepijú môj majetok, prehýria...“

Pri nemotornom pohybe som zvalil z pece hladidlo; zrachotilo na stupienkoch prípecka a čľuplo do šaff'a s pomylami. Starý otec vyskočil na schodík, stiahol ma na zem a pozrel sa mi do tváre tak, akoby ma videl prvý raz.

„Kto ťa posadil na pec? Tvoja mať?“

„Sám som vyšiel.“

„Klameš.“

„Nie, naozaj sám. Naľakal som sa.“

Odsotil ma a zľahka plesol dlaňou po čele.

„Celý otec! Marš von...“

S radosťou som vybehol z kuchyne.

Dobre som videl, že starý otec ma sleduje múdrymi a pozornými zelenými očami, a bál som sa ho. Pamätám sa, vždy som túžil skryť sa pred tými spaľujúcimi očami. Bol som presvedčený, že starý otec je zlý; zo všetkých si uťahoval, všetkých urážal, podpichoval, každého sa usiloval rozčertiť.